

CAP A UNES POSTHUMANITATS?

Dr. JOSEP MARTÍ

Institució Milà i Fontanals (IMF - CSIC)

Si avui parlem de posthumanisme és per la senzilla raó de la necessitat d'adequar els coneixements, les metodologies i l'ètica de la investigació al món actual. El posthumanisme constitueix una crítica radical a l'humanisme i una nova manera d'entendre el subjecte humà. No s'ha de confondre amb "transhumanisme". Tot i que el post i el transhumanisme comparteixen espais en allò que s'ha anomenat la "condició posthumana" (Pepperell, 2003), el primer es basa en una crítica deconstructiva de l'ontologia i dels valors humanistes, mentre que el segon consisteix en aquella filosofia que advoca per l'ús de les noves tecnologies per superar les limitacions biològiques dels éssers humans. Tot continuant amb la línia de l'antihumanisme (Heidegger, Althusser, Foucault) i del postestructuralisme, el posthumanisme fa del descentrament del subjecte un dels seus principals punts de partida. Hi conflueixen diferents corrents derivats del gir ontològic de les humanitats que també tenen a veure amb les teories no representacionals (Thrift, 2007) i amb el gir afectiu (Clough i Halley, 2007), tot enllaçant així mateix amb propostes teòriques prou diverses com l'actor-network theory (Latour, 2005), el perspectivisme (Viveiros de Castro, 2010), aportacions de la filosofia de la tecnologia (Verbeek, 2011), del corrent filosòfic de l'Object-Oriented Ontology (Harman, 2018), els estudis inter-espècies (Livingston i Puar, 2011), o el corrent feminista dels nous materialismes (Coole i Frost, 2010), entre d'altres.

Hom parla del posthumanisme com d'una onto-epistemologia perquè representa un posicionament ontològic particular i implica una diferent manera d'accedir al coneixement; té conseqüències pràctiques sobre com s'entén la realitat empírica i, per tant, sobre l'orientació de la recerca. El gran potencial innovador del posthumanisme és que no estem parlant d'un nou objecte de coneixement sinó d'una nova manera de conceptualitzar el coneixement. Es mostra extremament crític amb la idea d'entendre la humanitat en termes antropocèntrics, essencialistes i segons el pensament racional de caire cartesià.

Amb aquests enfocaments, la visió que tenim de l'ésser humà experimenta una profunda transformació. Dins de l'ontologia de caire no dualista que caracteritza el posthumanisme, és a les relacions abans que a les entitats a allò que s'atorga una major importància. S'entén que les entitats o categories elementals no antecedeixen les relacions sinó que es constitueixen a partir de relacions. De fet, no som essències, som el resultat d'un joc infinit de relacions. Les entitats són moments concrets d'un constant fluir que es va construint en un complex espai relacional. D'aquesta manera, el posthumanisme ens ajuda a entendre'ns dins d'un continuïum amb tot el que ens envolta, totalment interrelacionats, més que no pas com a unitats discretes i desconnectades. Això té repercussions en com abordem tot allò que no és humà –orgànic o inorgànic. Ja no ens entenem “en oposició a” sinó “juntament amb”. No ens considerem el centre i reis de la creació, i s'entén com a superada aquella màxima de Protàgores segons la qual l'ésser humà és la mesura de totes les coses.

Intentem superar l'antropocentrisme propi del pensament humanista de la mateixa manera que ja fa temps maldem per superar l'etnocentrisme i l'androcentrisme. Això ens duu a un pensament més ecològic i més conseqüent amb les circumstàncies mediambientals actuals derivades de l'activitat antropogènica.

El pensament posthumanista intenta superar el tradicional binarisme de natura cartesiana, no en va, a través de pensadors com Gilles Deleuze, cerca en el monisme de Baruch Spinoza i la filosofia de Nietzsche alternatives epistèmiques. Això li facilita la tasca de deconstruir sòlides jerarquies sorgides arran del binarisme humanista que, entre moltes altres conseqüències, han donat peu a conglomerats ideològics amarats de sexisme, racisme o especisme.

El futur de les humanitats demana una reformulació, replantejament o àdhuc superació del mateix pensament humanista del qual han sorgit. El posthumanisme constitueix una resposta a la denominada crisi i inherent pèrdua de rellevància de les humanitats (Braidotti, 2013 : 147). Constitueix un important repte epistemològic per a les ciències socials i humanes pels esquemes alternatius de pensament que desenvolupa. Els seus principals vectors de força es mouen de forma transversal per les diferents disciplines de les humanitats i ciències socials en general, fet que facilita la consiliència. El potencial d'aquesta línia de pensament resulta cada cop més evident, de manera que les posthumanitats, en els darrers anys, estan experimentant una institucionalització i un reconeixement creixents en els principals àmbits del món acadèmic.

Bibliografia citada:

Braidotti, Rosi, *The Posthuman*, Malden: Polity Press, 2013.

Clough, P. T., & Halley, J. (eds.), *The Affective Turn: Theorizing the Social*, Durham: Duke University Press, 2007.

Coole, Diana; Frost, Samantha (eds.), *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*, Durham & London: Duke University Press, 2010.

Harman, Graham, *Object-oriented Ontology. A New Theory of Everything*, London: Penguin Books, 2018.

Latour, Bruno, *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory*, Oxford: Oxford University Press, 2005.

Livingston, Julie & Jasbir K. Puar, «Interspecies», *Social Text* 29 1/106, pp. 3-14, 2011.

Pepperell, Robert, *The Post-human Condition*, Bristol: Intellect Books, 2003 [1995].

Thrift, Nigel, *Non-Representational Theory: Space, Politics, Affect*, Londres i Nova York: Routledge, 2007.

Verbeek, P.-P., *Moralizing Technology: Understanding and Designing the Morality of Things*, Chicago: Chicago University Press, 2011.

Viveiros de Castro, Eduardo, *Metafísicas caníbales: líneas de antropología postestructural*, Buenos Aires: Katz, 2010.

